

A BUDAI VÁR NEVEZETESSÉGEI

2

II. Egyéb érdekességek a „borpincékről“

IRTA:
SZAKÁCS ANDOR

Azok a várbeli földalatti helyiségek, amelyeket a mostani ásatást vezető építésmérnök ur közönséges borospincéknek gondolt, bizony nem ilyen nyájas gazdasági raktárak voltak. Borospincében nagy ritkaság az emberi csontváz. Már pedig a Prónay-zászlóalj tisztjei 1921. évi fölfedező utjuk alkalmával még a Vár földalatti világában nem egyszer emberi csontvázakra, sőt egész csontthalmokra akartak. Erről is beszámolt Meszlényi Pál A MAI NAP hasábjain.

Sok nyoma van annak, hogy e földalatti barlangüregek és emberkézalkotta boltozatok *börtönül* is szolgáltak valamikor. Éppen a János evangélista templomával és a vele összeépített kolostorral kapcsolatban — amely templom falait most ásatja az Akadémia — írott adat is van efféle. Az adat történetünk egy rejtélyes és végzetes sorsu alakjára, *Martinovics apátra* vonatkozik, a magyar jakobinusoknak a Vérmezőn lefejezett vezérére.

A pesti születésű Martinovics még jóformán gyermekkorában a budai ferencendi barátok szerzetébe lépett, amely szerzetnek a lakhelye éppen a most említett kolostor volt, temploma pedig a jelenlegi helyőrségi templom. Itt élt néhány éven át Martinovics, de minél előbbre haladt szelleme fejlődésében, annál idegenebbnek és elégtelenebbnek érezte magát szerzetes társai között. «Az elégtelenség helyzetével 1781-ben egész az utálatig fokozódott — írja Magyarország Történelmében Horváth Mihály püspök —, amikor a budai zárdában azon borasztó földalatti börtönök tudomására jutott, melyekben a zárdai előjárók némi feyelmi kihágásokért, kivált engedetlenségért hosszú éveken át, sőt néha holtiglan kényük szerint kintzák szerzetes-társaikat. Martinovics ezt az iszonyu visszaélést azonnal fölírta József császárnak, akitől azután, ne hogy előjáróitól üldöztessek, engedelmet nyert Lembergbe költözni.»

Ime, A MAI NAP jelentésének igazolása! A hajdani barátkolostor most a belügyminisztérium épületsoportjához van kapcsolva, de ma is úgy áll, mint Martinovicsék dejében. Jelenleg — rendőrségi és folyamőrségi osztályok vannak ott elhelyezve. Ezekben a Kazinczy által le is rajzolt helyiségekben voltak letartóztatva a magyar jakobinusok, innét vitték őket át a gárdaházba, majd le a Vérmezőre, ahol befejezték életüket.

Nos hát ilyenek azok a kedves «borospincék» ott a Vár régi házai alatt!

*

Valószínű, hogy ezeknek a földalatti, bombabiztos helyiségeknek egyikében-másikában halmozták föl a tartalék-lőpor- és munióikészleteket. Erre vall két szörnyű esemény a török-korszak utáni időkből. Az egyik 1687-ben történt, július 7-én. Egy család a Szent Miklós-templom melletti kocsmában lakodalmat ült. Már javában láncoztak, amikor egyszerre óriás robbanás történt s az egész ház mindenestől levegőbe röpült. Az egész lakodalmas nép elpusztult. Egy szolga vigyázatlansága folytán fölrobbant egy nagyobb lőporkészlet, amely hordóka volt elrejtve s az okozta a szerencsétlenséget. A katasztrófa folytán harminchat ember vesztette életét.

A másik, sokkal nagyobb szerencsétlenség 1723 március 28-án, husvét ünnepén rázta meg a Várat. Délután negyednégykor, éppen amikor a Kálvária-hegyről hazaérkezett a körmenet, tűz támadt a Bécsi-kapu melletti házban; a szikrát az erős északi szél délnek, a Vár házára szórta. Nem sokkal később égett az egész Vár. A Mátyás-templom födele elhamvadt, a harangok megolvadtak. A tűz folytán a fehérvári kapu melletti lőportár több ezer mázsányi készlete fölrobbant s ez betelözte a szerencsétlenséget. A Mátyás-templom oromzata ledől, bezúta a boltíveket, az orgonát összemorzsolta és utat nyitott a zsarátnoknak a templom belsejébe. Minden éghető hamuvá vált, elhamvadt a kollégium, a papnevelő-intézet s az egész környék. Az igazgató, Joanovics György jezsuita, aki a kétségbeesett mentési munkálatokat vezette, maga is bennégett.

Nos hát, ilyen „boroshordók“ voltak még akkoriban is a Vár pincéiben!

*

„Az eperjesi hóhér“ című történelmi regényében elbeszélte A MAI NAP, hogy a budai várban a töröktől történt visszafoglalás után mily lázas kutatás folyt a bécsi kormány rendelkezése a basák kincsei után. Báró Beck várparancsnok hónapokon át éjjel-

nappal folytatta ezt a kincskeresést a Vár kazamataiban s azok minden zegé-zugát megásatta és kibontatta munkásaival. Talált-e kincset? Történeti nyoma nincs.

Maradhatott-e így földulatlan királyi sir, ki tudná azt megmondani!

Egy nevezetes királyi sziklasir mégis fölfedezetlen maradt akkor és csak sokkal később a véletlen folytán bukkantak rá. Erről a fölfedezésről, amely 1827 január 13-án történt, a tudós *Jankovich Miklós* irt jelentést a Tudományos Gyűjtemény azévi második füzetében. «Budai Várban talált régi gazdag sírboltról és benne hihetőleg helyezettett Katalin királyné, Podjebrád leánya teteméről», ez a fölötté érdekes tudósítás címe.

A dolgot Jankovich a következőképp beszéli el:

Ő császári és királyi Hercegsége, hazánk bölcs nádorispánja (József főherceg, Ferenc császár öccse) tudomást szerzett azon «sebesen széjjel repült közhírekről», hogy a Várban, a Szent György-tér egyenítésének és lejjebbállításának alkalmával a «mostani Jádzó-szín» (Várszínház) előtt föld alatt levő talpfalak között felnyílt üregben egy drága köntösben öltözött, ragyogó kövekkel ékes koronával koszoruzott egész emberi Tetem találtatott, és a Város tanácsának általaladott volna.

A nádor «azonnal, tudniillik már 16. Januáriusban költ kegyes levelében a városi Tanácsnak parancsolta, hogy mivel a történetírók szerint azon helyen Templom állott és Budán némely magyar királyoknak temetések meg is történt, de különben ezen városban, mint a dicsőséges magyar királyok hajdani fényes székében nevezetes Régiségeknek föltalálása lehetséges volna, — ezen fölfedezés iránt körülállásos tudósítást küldjön. Azon esetre pedig, ha az említett drágakövekkel ékesített egész tetem valóban fölfedeztetett, legnagyobb szorgalommal a találásnak módja, vallasásoknak kihallgatásával rendszerint jegyzőkönyvbe foglalasson és a tetemnek legkisebb részét, minden hozzá tartozandó mív-szerekkel lajstromba foglalattván, figyelmes vigyázat alatt tartassanak, minthogy e nevezetes tetemnek hővéb megítélés után illendő és tisztességes helyéről s föntartásáról gondoskodnia szükség lenne.»

Jankovich maga az elrendelt „tisztí vizsgáldásban“ hivatalosan nem vett ugyan részt, de mint régész, személyesen érdeklődött az ügy iránt. Elmondja, hogy a sír-üreget a Szent Zsigmond-templom talpfalai alatt találták az ásatásra kirendelt hadifoglyok. A sötét üregbe két ember bocsátkozott le s ott elszórt csontokat, de különösen egy hosszn terült, már elavult, de csillámló ruházattal borított tetemet találtak, amelynek koponyája hasonlóképpen a sötétben csillámló bokros fodrokkal volt koszoruzva. A fodros koponyát, a fényes ruhadarabokat és egyéb csontokat, valamint egyes koporsódarabokat elvittek haza magukkal, de minde tárgyakat a vizsgálat elrendelése után a városi tanácsnak beszolgáltatatták.

A tudós Jankovich mindent alaposan szemügyre vett s megállapította, hogy a csontváz 16—17 éves „féhérszemélyé“, nő lehetett. A hajmaradványok barna színűek voltak. A koponyán lett csillámló koszoru konstantinápolyi görög divatra vallott, amelyhez hajdan nemzetünk szépei alkalmazkodtak. A két vagy három ujynyi széles arany pártából lefüggő rojtok a tetem homlokát és füleit takargathatták. A koszoru selyemre sodrott arany zsinórokból pillangós gombkötő munkával művészies virágokat képeztek. A ruhafoszlányokban talált arany fonalak is virágdiszt alkothattak a selyem öltözeten.

(Folytatjuk.)

KÉZIRATOKAT NEM ÖRZÜNK MEG
ÉS NEM ADUNK VISSZA

A SZERKESZTÉSÉRT ÉS KIADÁSÉRT
FELELŐS: SZAKÁCS ANDOR

KIADÓTULAJDONOS:

A MAI NAP UJSÁGVÁLLALAT RT.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: V. ker., Vilmos császár-ut 34. szám. Telefon: 268—40, 104—73, 229—31 és 253—09.

Levél cím: Budapest 62.

Postafiók: 268.

ELŐFIZETESI AR:

Egy hónapra 1.20, negyedévre 3.60, félévre 7, egész évre 14 pengő.

HUNGARIA HIRLAPNYOMDA R-T, BUDAPEST. — FELELŐS: SCHMIDEK GÉZA.

Szerda, 1933 július 26